

به نام خداوند جان و خرد

پروژه حسابداری:
بررسی سیستم سهام شرکت
پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار

گروه حسابداری

۴ جلسه پروژه مالی : دوره
کارشناسی

استاد مهسا تقی پور

زمستان ۹۸

تاریخچه بورس اوراق بهادار: بازارهای مختلف براساس نیاز دو گروه عرضه کنندگان و تقاضا کنندگان محصول مورد داد و ستد شکل گرفته اند. بی شک بازار سرمایه نیزخارج از شمول این قاعده نیست. به این صورت که صاحبان واحدهای اقتصادی به منظور پاسخ گویی به رشد روز افزون تقاضا برای محصولات خود به گسترش فعالیت در چارچوب همان واحد یا ایجاد واحدهای جدید اقدام می کردند و به همین خاطر نیازمند سرمایه جدید بودند. از سوی دیگر صاحبان پس انداز مایل بودند که سرمایه خود را به صورت قرض یا مشارکت، در اختیار واحدهای اقتصادی قراردهند و در ازای آن بهره دریافت کنند یا در سود آن ها شریک شوند.

بنابراین بازار اولیه سرمایه با مشارکت صاحبان پس انداز به عنوان عرضه کنندگان سرمایه و واحد های اقتصادی به عنوان تقاضا کنندگان سرمایه، شکل گرفت. از آنجا که باز پرداخت سرمایه های قرض داده شده به واحدهای اقتصادی در آینده صورت می گرفت و تاریخ سررسیدی برای مشارکت در واحدهای اقتصادی تعیین نمی شد، صاحبان سرمایه نگران این موضوع بودند که در صورت نیاز به سرمایه خود قبل از سررسید چگونه باید به آن دسترسی داشته باشند. در پاسخ به این مشکل بازارهای ثانویه داد و ستد اوراق بهادار ابتدا به صورت غیر رسمی و در طول زمان به صورت رسمی و با ساختار مشخص و در چارچوب قوانین و مقررات ایجاد شد. امروزه بازارهای اوراق بهادار با توجه به نقش چشمگیری که در تامین و تجهیز منابع سرمایه ای و هدایت آن ها به سوی واحدهای اقتصادی فعال و در واقع تخصیص بهینه منابع دارند، گسترش قابل توجهی یافته است و به دلیل گسترش و پیچیده شدن فعالیت های آنها، نهادهای متنوعی با وظایف مشخص در این بازارها ایجاد شده است. اهمیت فراوان این بازارها در اقتصاد کشورها باعث تدوین قوانین و مقررات گسترده و اعمال نظارت دقیق توسط نهادهای نظارتی شده است.

- سابقه تشکیل بورس اوراق بهادار در ایران
فکر اصلی ایجاد بورس اوراق بهادار در ایران به سال ۱۳۱۵ بر می گردد. در این سال، یک
کارشناس هلندی و یک کارشناس بلژیکی به منظور بررسی و اقدام در مورد تهیه و تنظیم
مقررات قانونی ناظر بر فعالیت بورس اوراق بهادار، به ایران آمدند، اما مطالعات آن دو با آغاز جنگ
جهانی دوم متوقف گردید. پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، مجدداً در سال ۱۳۳۳ ماموریت تشکیل
بورس اوراق بهادار به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن، بانک مرکزی و وزارت بازرگانی وقت محول
گردید. این گروه پس از دوازده سال، در سال ۱۳۴۵، قانون و مقررات تشکیل بورس اوراق بهادار
تهران را تهیه و لایحه مربوطه را به مجلس شورای ملی ارسال داشتند که این لایحه در
اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۵ تصویب شد.

بورس اوراق بهادار تهران از پانزدهم بهمن ماه ۱۳۴۶، فعالیت خود را با انجام چند معامله بر روی سهام بانک توسعه صنعتی و معدنی آغاز کرد. در پی آن سهام شرکت نفت پارس، اوراق قرضه دولتی، اسناد خزانه، اوراق قرضه سازمان گسترش مالکیت صنعتی و اوراق قرضه عباس آباد در بورس تهران پذیرفته شدند. در آن زمان اعطای معافیت های مالیاتی برای شرکت ها و موسسات پذیرفته شده در بورس، عامل مهمی در تشویق شرکت ها به عرضه سهام خود در بورس اوراق بهادار تهران بود.

بورس اوراق بهادار

بورس اوراق بهادار بازار رسمی و سازمان یافته سرمایه است که در آن اوراق بهادار پذیرفته شده از قبیل سهام شرکت ها و اوراق مشارکت، تحت قوانین و مقررات خاصی داد و ستد میشوند مشخصه مهم بورس اوراق بهادار حمایت از صاحبان پس انداز و سرمایه ها و الزامات قانونی برای متقاضیان سرمایه است. یعنی مرجع رسمی و مطمئنی است که دارندگان سرمایه و پس انداز می توانند وجوه مازاد خود را برای سرمایه گذاری در آن به جریان انداخته و یا خرید اوراق بهادار از بازده مناسبی برخوردار شوند.

چرا برای سرمایه گذاری بورس را انتخاب کنیم؟

همه ما عموماً به دنبال آن هستیم تا پول خود را در جایی سرمایه گذاری کنیم که سود بیشتری را نصیبمان کند. در عین حال از قانونی بودن محلی که در آن سرمایه گذاری میکنیم مطمئن باشیم. از دیگر نکاتی که مورد نظر قرار میدهیم، شفافیت اطلاعات در خصوص سرمایه گذاری مورد نظر سرعت و سهولت نقد شوندگی سرمایه است. بنابراین به طور خلاصه میتوانیم بگوییم که در انتخاب روش سرمایه گذاری، موارد زیر برای ما مهم است:

- الف) کسب سود بیشتر
- ب) حصول اطمینان از قانونی بودن سرمایه گذاری
- ج) وجود شفافیت در بازار
- د) قابلیت نقدشوندگی سریع و راحت

ارکان بازار اوراق بهادار ایران

بورس اوراق بهادار تهران تا سال ۱۳۸۴ در چارچوب تعیین شده در قانون مزبور فعالیت می کرد. در این ساختار، سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار به عنوان تنها رکن اجرایی، با شخصیت حقوقی مستقل غیر انتفاعی، مسئولیت اداره بورس را به عهده داشت. این سازمان را هیئت مدیره هفت نفره ای اداره کرده که توسط مجمع عمومی انتخاب می شدند. هیئت مدیره هم دبیر کل را به عنوان بالاترین مقام اجرایی بورس انتخاب می کرد. نظارت بر فعالیت سازمان کارگزاران بورس تهران هم بر عهده شورای بورس به عنوان بالاترین رکن تصمیم گیری و مسئول و ناظر حسن اجرای قانون تاسیس بورس اوراق بهادار، قرار داشت.

قانون تاسیس بورس اوراق بهادار، با توجه به عدم توان پاسخ گویی به نیازهای جدید بازار اوراق بهادار، مورد بازنگری قرار گرفت و در آذر ماه سال ۱۳۸۴، قانون بازار اوراق بهادار به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. شورای عالی بورس و اوراق بهادار این شورا بالاترین رکن بازار اوراق بهادار است تصویب سیاست کلان و خط مشی بازار در قالب سیاست های کلی نظام و قوانین و مقررات مربوط و همچنین اتخاذ تدابیر لازم برای ساماندهی و توسعه بازار اوراق بهادار و اعمال نظارت عالیه بر اجرای قانون بازار اوراق بهادار از مهم ترین وظایف آن است. اعضای شورای عالی بورس و اوراق بهادار عبارتند از:

۱. وزیر امور اقتصادی و دارایی که ریاست شورا را نیز برعهده دارد.
۲. وزیر بازرگانی
۳. رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۴. روسای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون.
۵. رییس سازمان بورس و اوراق بهادار که به عنوان دبیر شورا و سخنگوی سازمان نیز انجام وظیفه خواهد کرد.
۶. دادستان کل کشور یا معاون وی.
۷. سه نفر نماینده از طرف کانون ها.
۸. سه نفر خبره مالی منحصر از بخش خصوصی با مشورت تشکل های حرفه ای بازار اوراق بهادار به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیئت وزیران.
۹. یک نفر خبره منحصر از بخش خصوصی به پیشنهاد وزیر ذیربط و تصویب هیئت وزیران برای هر بورس کالایی.

ساختار حقوقی و مالی شرکت های بورسی

شرکت سهامی چیست و بر چند نوع است ؟
شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به تعداد معینی سهم با ارزش مساوی تقسیم شده است . شرکت سهامی عام شرکتی است که موسسان آن قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تامین می کنند و شرکت سهامی خاص شرکتی است که تمام سرمایه آن در واقع تاسیس ، توسط موسسان تامین شده است .
یا به عبارتی شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی آن ها است. شرکت های سهامی به عام و خاص تقسیم می شوند. سهامداران در شرکت سهامی از حقوق و مزایایی مانند حق دریافت سود سهام، حق تقدم در خرید سهام جدید شرکت، حق رای و حق نقل و انتقال سهام برخوردارند.

شرکت ها برای پذیرش در بورس اوراق بهادار باید به صورت شرکت سهامی عام باشند. یک شرکت سهامی عام شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و بخشی از سرمایه آن از طریق فروش سهام به مردم تامین می شود. در شرکت سهامی عام، تعداد سهامداران نباید از پنج نفر کم تر باشد و مسئولیت سهامداران، محدود به مبلغ اسمی سهام آن ها است. حداقل سرمایه مورد نیاز برای تاسیس چنین شرکتی، پنج میلیون ریال است که بیست درصد آن توسط موسسین و باقی مانده توسط مردم پرداخت می گردد. از کل سرمایه حداقل سی و پنج درصد باید در زمان تاسیس شرکت و مابقی حداکثر ظرف مدت پنج سال و به تصمیم هیئت مدیره پرداخت گردد. در این شرکت، عبارت «شرکت سهامی عام» باید قبل از نام شرکت یا بعد از آن بدون فاصله با نام شرکت درکلیه ی اوراق و اطلاعیه ها و آگهی های شرکت به طور روشن و خوانا قید شود.

بازارهای مالی

نقش بازارهای مالی در فرآیند توسعه اقتصادی شامل، تجهیز پس انداز، تخصیص منابع، تسهیل مدیریت ریسک و ایجاد سهولت در امر معاملات، خدمات و قراردادهای می باشد، به طور کلی، بازارهای مالی سه کارکرد اساسی دارند که شامل فراهم نمودن سازو کاری برای تعیین قیمت، افزایش قدرت نقد شوندگی دارایی های مالی و کاهش هزینه مبادله دارایی ها می باشد.

بازارهای مالی به طور معمول به دو گروه اصلی بازار پول و بازار سرمایه طبقه بندی می شوند. در بازار پول، اسناد بدهی کوتاه مدت مبادله می گردد. مشارکت کنندگان در بازار پول افراد یا واحدهای دارای مازاد نقدینگی هستند که به عنوان پس انداز کننده از طریق مستقیم و یا غیر مستقیم منابع خود را با سررسیدهای کوتاه مدت در اختیار واحدهای نیازمند منابع مالی قرار می دهند. به عبارتی مهم ترین رسالت بازار پول ایجاد تسهیلات برای واحدهای اقتصادی به منظور تامین نقدینگی- به معنای کوتاه مدت آن و نیز تامین سرمایه در گردش است. شناخته شده ترین مرکز برای بازار پول، نظام بانکی است و مهم ترین نهاد های عمده فعال در بازار پول عبارت از بانک ها و موسسه های اعتباری غیر بانکی می باشند.

از سوی دیگر، بازار سرمایه، بازار داد و ستدی می باشد که از دوبازار اوراق بهادار اولیه و ثانویه تشکیل می شود.

بازار اولیه

از دیدگاه اقتصادی یکی از وظایف مهم بازارهای مالی تسهیل تشکیل سرمایه است. شرکت هایی که درصدد تامین مالی بر می آیند اوراق بهادار خود را در ازای پولی که واسطه های مالی یا خود پس اندازکنندگان می پردازند، مبادله می کنند، سپس شرکت آن وجوه را به صورت سرمایه واقعی در می آورد. این نقل و انتقال در بازار اولیه صورت می پذیرد.

بازار ثانویه

بخشی از بازار سرمایه است که در آن اوراق بهاداری که قبلاً در بازار عرضه شده اند، مورد داد و ستد قرار می گیرند. وظایف بازارهای ثانویه شامل فراهم کردن امکانی برای سرمایه گذاری به منظور خرید و فروش اوراق بهادار، تعیین قیمت اوراق بهادار جدید و همینطور گسترش بیشتر مالکیت اوراق بهادار از طریق خرید و فروش اوراق و افزایش تقاضا برای سهام در بازار می باشد. یکی از مهمترین ویژگی ها بازار ثانویه، کارایی اطلاعاتی می باشد که در ادامه توضیح داده می شود.

بازار خارج از بورس

عمدتاً سهام شرکت‌هایی که از توانایی OTC در بازارهای خارج از بورس یا پذیرفته شدن در بورس‌های رسمی برخوردار نیستند دادوستد می‌شوند. در این گونه بازارها، اوراق بهادار چنین شرکت‌هایی قابلیت نقد شوندگی پیدا می‌کنند. بازارهای خارج از بورس در مکان خاصی متمرکز نبوده و معاملات این بازارها با بهره‌گیری گسترده و صحیح از فن‌آوری رایانه‌ای و مخابرات صورت می‌گیرد. در این بازارها، مشارکت‌کنندگان و عوامل اجرایی از طریق شبکه با یکدیگر و با مشتریان خود در ارتباط هستند.

پیشنهاد ایجاد و شکل‌گیری بازارهای خارج از بورس را می‌توان به دلایلی همچون ریسک سرمایه‌گذاری در بازار اولیه، ارتقاء بورس با استفاده از دستاوردهای حاصل از رقابت در بازار سرمایه و تسریع روند ایجاد زیرساخت‌های لازم برای دست‌یابی به بازارهای الکترونیکی برشمرد.

مقایسه بورس ها و بازارهای خارج از بورس

در سال های اخیر، شرایط دشوار پذیرش، هزینه های زیاد و کارمزد بالای بورس باعث شد شرکت ها و سرمایه گذاران تمایل بیشتری به مبادله در بازار خارج از بورس داشته باشند. اما در هر صورت، شرکت ها با در نظر گرفتن عواملی از جمله ساختار سرمایه، میزان درآمد و سوددهی، نحوه انتشار اطلاعات، و سرمایه گذاران نیز با توجه به عواملی همچون میزان مهارت و دانش سرمایه گذاری و ریسک گریزی، بازار دلخواه خود را انتخاب نموده و به مبادله در آن می پردازند.

قیمت اسمی چه تفاوتی با قیمت بازار دارد ؟

قیمت اسمی سهم مبلغی است که سهامدار اولیه در زمان پذیره نویسی (پذیره نویسی اولیه یا افزایش سرمایه) به حساب شرکت واریز میکند . این مبلغ توسط شرکت بر روی برگه سهم نوشته می شود . این رقم مطابق ماده ۲۹ قانون تجارت نباید از ۱۰۰۰۰ ریال بیشتر باشد اما به طور معمول در اغلب شرکت های پذیرفته شده در بورس این مبلغ ۱۰۰۰ ریال است ، ولی قیمت بازار قیمتی است که براساس آن سهم در بورس اوراق بهادار مورد معامله قرار می گیرد .

نهادهای مالی

موسسه ها یا واسطه های مالی جریان وجوه را از بخش های دارای مازاد وجوه به بخش های دارای کسری هدایت کرده و در کسب سود با شرکت های دیگر تجاری مشارکت می نمایند. به عبارت دیگر، شرکت یا سازمان هایی هستند که دارایی های مالی مانند سهام و اوراق بهادار سایر شرکت ها را خریداری و سرمایه مورد نیاز آن شرکت ها را تامین می کنند. این واسطه ها، منابع مالی خود را غالباً از طریق سهامداران تامین می کنند.

شرکت های سرمایه گذاری

واسطه های مالی هستند که به عامه مردم سهام می فروشند و عواید حاصله را در سبد متنوعی از اوراق بهادار سرمایه گذاری می کنند. هر سهمی که فروخته می شود، نماینده سبد اوراق بهاداری است که شرکت سرمایه گذاری به وکالت از طرف سهامدارانش اداره می کند. لازم به ذکر است که نوع اوراق بهادار خریداری شده به هدف سرمایه گذاری شرکت بستگی دارد.

صندوق های سرمایه گذاری

مهمترین دلیل تشکیل صندوق های سرمایه گذاری، فراهم نمودن تسهیلات سرمایه گذاری برای سرمایه گذاران با نیازهای مختلف است. ارائه اطلاعات به سرمایه گذاران فعلی و سرمایه گذاران بالقوه اجتناب ناپذیر می نماید. بنابراین هر صندوق سرمایه گذاری باید اهداف خود و نحوه انجام فعالیت جهت رسیدن به آن اهداف را به صورت روشن و صریح بیان نماید. از آنجا که عموم مردم اطلاعات کافی به منظور حضور در بورس را ندارند. وجود صندوق های سرمایه گذاری به عنوان واسطه می تواند بسیار موثر باشد.

شرکت مادر تخصصی

شرکتی که با سرمایه گذاری در شرکت سرمایه پذیر آن قدر حق رای کسب می کند که برای کنترل عملیات شرکت، هیات مدیره را انتخاب کند و یا در انتخاب اعضای هیات مدیره موثر باشد. به عبارت دیگر، شرکت های مادر تخصصی شرکت هایی هستند که با تاسیس یا خرید اکثر سهام شرکت هایی که ویژگی مشترک دارند علاوه بر اداره آن شرکت ها با ایجاد زمینه های هم افزایی یا تکمیل چرخه کامل یک فعالیت از تولید مواد اولیه، بازرگانی داخلی و خارجی برای خرید مواد اولیه تولید کالا، توزیع و فروش و حتی خدمات، سعی در کسب سود تمام چرخه از طریق شرکت های تخصصی فعال در اجزای چرخه می کنند. برخی از شرکت های مادر تخصصی، ممکن است در شرکت های مختلف در یک فعالیت اقتصادی سرمایه گذاری کنند.

کارگزاران

کارگزار کیست ؟

کارگزار شخصی حقوقی (شرکتی) است که خرید و فروش سهام توسط وی صورت می گیرد . مجوز کارگزاری به افرادی داده می شود که علاوه بر داشتن برخی ویژگی ها از قبیل سوابق حرفه ای ، قبولی در آزمون و امین بودن ، مطابق قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی می بایست شرایط عضویت در کانون کارگزاران ، پذیرش در بورس اوراق بهادار و مجوز فعالیت در بورس را دارا باشند .

در بورس اوراق بهادار، خرید و فروش اوراق بهادار توسط واسطه های رسمی دارای مجوزی صورت می گیرد که از تخصص لازم، تجربه و هوشمندی در این زمینه برخوردار باشند. این واسطه ها، کارگزار نامیده می شوند و مجوز تاسیس و فعالیت خود را از سازمان بورس و اوراق بهادار دریافت می کنند. کارگزاران به حساب مشتری خود وارد بازار می شوند و به وکالت از سوی وی اقدام به معامله به نفع او می کنند از این رو با توجه به ماهیت کارکرد کارگزاران، این افراد باید علاوه بر دارا بودن تخصص، تجربه و هوشمندی ، الزامات اخلاقی مانند صداقت و امانتداری را نیز رعایت کنند. در همین راستا، در تمامی بورس های جهان کمیسیون بورس و اوراق بهادار و سازمان های ناظر بر بازار، نهایت کوشش و مراقبت را به عمل می آورند تا کارگزاران صداقت و درستی را در کار خود حفظ کنند.

شرکت های تامین سرمایه

کارکرد شرکت های تامین سرمایه را می توان در چهار بخش مشاوره، اجرا، پذیره نویسی و توزیع خلاصه نمود. پیچیدگی فرآیند انتشار اوراق بهادار در بازار اولیه و همچنین تعاملات متعددی که شرکت ها در این فرآیند ناگزیرند که با ارگان های ذیربط به عمل آورند باعث شده تا بیشتر شرکت ها به علت فقدان تخصص و امکانات لازم و هزینه بالایی که فرآیند انتشار و توزیع اوراق بهادار در بردارد، تمامی اقدامات لازم را به شرکت های تامین سرمایه واگذار کنند. البته ممکن است شرکت های منفرد فعالیت های دیگری همچون مشاوره مدیریت سرمایه گذاری مبادلات اوراق بهادار و خیلی موارد دیگر را ارائه کنند. با این وجود توانایی شرکت تامین سرمایه در ارائه چنین خدماتی به اعتبار آن در پذیره نویسی، قابلیت و همچنین تخصصی عمل کردن یا ارائه طیف کاملی از خدمات بستگی دارد.

ابزار مالی

سهام؟

سهام عبارت از قطعاتی است که مجموع آن سرمایه را تشکیل می دهد. هر سهم نشان دهنده یا نماینده کوچک ترین واحد مالکیت است. به عنوان مثال، اگر یک شرکت دو میلیون سهم منتشر کند و شخصی مالک دو هزار سهم در این شرکت باشد، این شخص یک هزارم از مالکیت این شرکت را دارا می باشد.

حق تقدم؟

از آنجا که سهامداران شرکت خواهان حفظ حقوق و موقعیت خود در شرکت هستند، انتظار دارند در هنگام افزایش سرمایه و انتشار سهام جدید از سوی شرکت، نسبت به سایر خریداران اولویت داشته باشند. به همین دلیل، اگر شرکت بخواهد از طریق انتشار سهام جدید افزایش سرمایه دهد، سهام جدید را ابتدا به سهامداران قبلی خود عرضه می کند. آنها نیز در استفاده یا صرف نظر کردن از این حق، مختار هستند. اما از آنجا که معمولاً قیمت پیشنهادی فروش سهام شرکت، کم تر از قیمت بازار سهام است، سهامداران از این حق تقدم استفاده می کنند. در صورتی که سهامداران تمایلی به دریافت سهم جدید نداشته باشند، می تواند با مراجعه به کارگزار گواهی نامه حق تقدم خرید سهم خود را بر پایه قیمت روز بازار، به فروش برساند.

اوراق مشارکت؟

اوراق بهاداری است که به قیمت اسمی مشخص با مدت معین و برای تامین بخشی از منابع مالی مورد نیاز جهت ایجاد، تکمیل و توسعه طرح های سود آور تولیدی، ساختمانی و خدماتی منتشر می شود و به سرمایه گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرح های یاد شده را دارند از طریق عرضه عمومی واگذار می شود.

اوراق قرضه؟

اوراق قابل معامله ای هستند که معرف مبلغی وام با بهره معین بوده که تمامی یا جزیی از آن باید در زمان معینی مسترد گردد. این اوراق در حکم وامی هستند که خریداران اوراق به شرکت صادر کننده آن اعطاء می کنند بنابراین هر برگه اوراق قرضه معرف کوچکترین واحد وام گیر ی شرکت است و دارنده اوراق بهره تضمین شده ای را در ازای مدتی که آن را در اختیار دارد دریافت کرده و در تاریخ سررسید نیز اصل مبلغ به او پرداخت می شود. (اسماعیل پور، ۶۹، ۸۳-۴۵)

ریسک وبازده سها

مفهوم ریسک ؟

ریسک زیان احتمالی است که می تواند از فرآیندی در زمان حاضر یا رویدادی در آینده حاصل شود. این موضوع اغلب با احتمال رویدادی که ناخوشایند محسوب می شود، همراه است. بازدهی اوراق بهادار به ویژه سهام شرکت ها، متاثر از عوامل متعددی است و با تغییر این عوامل تاثیر گذار، قیمت سهام دچار نوسان می شود. بنابراین پیش بینی دقیق میزان بازدهی سرمایه گذاری بر روی سهام شرکت ها بسیار دشوار است؛ و همیشه این احتمال وجود دارد که میزان بازدهی این نوع سرمایه گذاری از میزان بازدهی مورد انتظار سرمایه گذار متفاوت باشد. در واقع احتمال عدم تحقق بازدهی مورد انتظار همان ریسک سرمایه گذاری است و سرمایه گذاران در بازارهای داد و ستد اوراق بهادار با آن مواجه هستند.

انواع ریسک

در صورتی که ریسک را احتمال از دست دادن تمام یا قسمتی از سود و یا اصل سرمایه، و به عبارتی، نوسان بازده سرمایه گذاری بدانیم، می توان آن را به دو دسته طبقه بندی نمود: ریسک سیستماتیک و ریسک غیر سیستماتیک.

ریسک غیر سیستماتیک ؟

تغییر پذیری در بازده کل اوراق بهادار که به تغییر پذیری کل بازار ارتباطی نداشته باشد. ریسک غیر سیستماتیک نام دارد.

ریسک سیستماتیک یا ریسک بازار؟

تغییر پذیری در بازده کل اوراق بهادار که مستقیماً تغییر و تحولات کل در بازار یا اقتصاد عمومی مرتبط است، ریسک سیستماتیک نام دارد. تقریباً تمامی اوراق بهادار تا حدودی از ریسک سیستماتیک برخوردار می باشند، برای اینکه ریسک سیستماتیک مستقیماً در برگزیده ریسک های نوسان نرخ بهره و تورم است.

مفهوم بازده سهام ؟

منظور از بازده سهام، کل مجموعه مزایای است که در طول یک دوره به سهم تعلق می گیرد. این دوره می تواند روزانه، هفتگی، ماهانه، سالانه و یا هر دوره زمانی دیگر متناسب با نوع مطالعه و تحقیق باشد. مجموعه این مزایا برای محاسبه بازده شامل موارد زیر است:

- ۱- افزایش قیمت سهام در پایان سال مالی نسبت به ابتدای سال مالی مورد محاسبه
- ۲- سود نقدی ناخالص هر سهم، که بعد از کسر مالیات پرداخت می گردد،
- ۳- مزایای ناشی از حق تقدم خرید سهام، که قابل تقدیم به ارزش ریالی است،
- ۴- مزایای ناشی از سود سهمی یا سهام جایزه.

سرمایه گذار مقایسه باید هر دو عامل مهم ریسک و بازدهی را محاسبه و با سایر فرصت های سرمایه گذاری مقایسه کند. ریسک و بازدهی دارای رابطه ای مستقیم هستند و هر چه ریسک یک ورقه بهادار بیشتر باشد، باید بازدهی بیشتری داشته باشد تا سرمایه گذار برای سرمایه گذاری بر روی آن متقاعد شود. از آنجا که میزان ریسک و بازدهی سرمایه گذاری بر روی اوراق بهادار متأثر از عوامل متعددی است، سرمایه گذار به منظور محاسبه و پیش بینی ریسک و بازدهی ناگزیر از گردآوری اطلاعات عوامل تاثیر گذار و تجزیه و تحلیل آنها است.

ارزش سهام و تحلیل شرکت ها

ارزش سهام ؟

هر سهم از سهام شرکت های سهامی، چهار نوع قیمت یا ارزش دارد. این ارزش ها عبارت اند از: ارزش اسمی، ارزش معاملاتی یا ارزش بازار، ارزش دفتری یا ارزش ویژه و ارزش واقعی .

معیارهای ارزشیابی سهام

فرآیند تعیین ارزش یک سهم معین را ارزشیابی سهم گویند. یک روش ارزشیابی ایده آل به گونه ای طراحی شده است که بتواند ارزش کلیه سهام را به طور دقیق اندازه گیری کند. اگر یک سرمایه گذاری در زمان انجام معامله، سهام معینی را زیر قیمت خریداری کند، قیمت آن سهم به تدریج افزایش خواهد یافت تا زمانی که در قیمتی مشخص آن را به فروش برساند و سپس وارد معامله دیگری از خرید شود.

ارزشیابی سهام یکی از مسائل بسیار پیچیده است و هیچ مدل ارزشیابی وجود ندارد که بتواند به درستی ارزش ذاتی یک سهم را پیش بینی کند. به هر حال، مدل های ارزشیابی سهام مبنایی برای مقایسه و سنجش معیارها و عوامل مربوط به ارزش سهام را ارائه می دهند. به علاوه با استفاده از برخی مدل های ارزشیابی می توان در شرایطی که سهام پایین تر از ارزش واقعی معامله می شوند، حدود میانگین نرخ بازده بازار را محاسبه کرد.

عوامل موثر بر قیمت سهام شرکت ها

به طور کلی می توان عوامل تاثیر گذار بر قیمت سهام شرکت ها را به سه دسته کلان یا محیطی، صنعت و عوامل خرد یا درونی شرکت تقسیم کرد:

عوامل کلان یا محیطی؟

به مجموعه عواملی که خارج از اختیار شرکت ها بوده و به شکل برون زا بر قیمت سهام تاثیر می گذارند، عوامل محیطی می گویند.

عوامل خرد یا درونی شرکت ؟

مجموعه عواملی که به طور مستقیم در ارتباط با خود شرکت بوده و ناشی از تغییر و تحولات داخلی آن باشد را عوامل خرد یا درونی تاثیر گذار بر قیمت سهام می نامند.

- ارزیابی شرکت های بورسی

چگونگی ارزیابی شرکت ها

شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را می توان به گروه های تولیدی، ساختمانی، سرمایه گذاری، پیمانکاری، بانک ها و سایر واسطه های مالی مانند لیزینگ ها تقسیم بندی نمود. هر کدام از این گروه شرکت ها را باید براساس نوع خاص فعالیت آن ها ارزیابی کرد. چرا که ماهیت کار آن ها با یکدیگر تفاوت دارد. در ادامه به طور مختصر نحوه ارزیابی این گروه ها شرح داده می شود.

ارزیابی شرکت های تولیدی:

نحوه ارزیابی شرکت های تولیدی بیشتر برسوددهی و روند آن متمرکز است و هر عاملی که روی سوددهی جاری یا انتظاری شرکت تاثیر بگذارد برروی قیمت و در نتیجه در ارزیابی جدید شرکت تاثیر خواهد داشت.

ارزیابی شرکت های سرمایه گذاری:

ارزیابی شرکت های سرمایه گذاری معمولا به دو شیوه صورت می گیرد. در روش اول ملاک تصمیم گیری ها و تحلیل ها، ارزیابی سبد سهام شرکت های سرمایه گذاری بوده و در روش دوم، ملاک ارزیابی برپایه سوددهی این شرکت ها است.

ارزیابی شرکت های ساختمانی:

از نکات قابل توجه در شرکت های ساختمانی، بهای تمام شده پروژه های تکمیل شده و آماده برای فروش و قیمت فروش این پروژه ها است. هر قدر این دو مقدار یعنی بهای تمام شده و قیمت فروش از هم فاصله داشته باشند، نشانه حاشیه سود بالای شرکت خواهد بود.

در روش اول، ارزیابی با توجه به ارزش سبد سهام شرکت سرمایه گذاری و وزن هر صنعت در سبد سهام آن شرکت صورت می گیرد. معمولاً قیمت سهام شرکت های سرمایه گذاری هم جهت با قیمت سهام موجود در سبد آنها تغییر می کند. به طور مثال، اگر در یک شرکت سرمایه گذاری، صنعت خاصی چهل درصد سبد سهام آن را تشکیل داده باشد، هر گونه تغییری که در آن صنعت خاص صورت گیرد، در قیمت سهام شرکت سرمایه گذاری هم تاثیر گذار خواهد بود. بنابراین باید در ارزیابی شرکت های سرمایه گذاری به وزن هر صنعت در سبد سهام آن ها و نحوه تغییرات آنها توجه داشت. یکی از مشکلات این روش این است که ارزش واقعی شرکت های خارج از بورس شرکت های سرمایه گذاری را نمی توان دقیقاً مشخص کرد. چرا که تا زمانی که سهام شرکت ها در بورس عرضه نشده و قیمت آن براساس عرضه و تقاضای واقعی مشخص نشود، ارزش گذاری آن مشکل خواهد بود. در کل، برای ارزیابی شرکت سرمایه گذاری در این روش هر قدر که ارزش سبد سهام شرکت برای هر سهم از قیمت هر سهم شرکت بیشتر باشد، زمان خوبی برای خرید سهم محسوب می شود و بالعکس.

در روش دوم ارزیابی شرکت های سرمایه گذاری، به سود این شرکت ها و امکان رشد و قابلیت سود آوری توجه می شود و براساس پیش بینی سود شرکت متوسط نسبت قیمت به سود هر سهم شرکت های سرمایه گذاری، قیمت سهام این شرکت ها پیش بینی و تعیین می شود.

ارزیابی شرکت های پیمانکاری: ارزیابی شرکت های فعال در این گروه کمی مشکل تر و پیچیده تر بوده و این امر مربوط به ماهیت این شرکت ها می باشد. در این شرکت ها، به دلیل اینکه یک کالای خاصی تولید نمی شود و نمی توان براساس تقاضا و عرضه آن روند فعالیت شرکت را ارزیابی نمود، کمی با مشکل مواجه هستیم. دارایی شرکت براساس نوع فعالیت آن، دستگاه ها و ماشین آلات موجود است و نیروی انسانی متخصص نیز از جمله عوامل مهم در این نوع شرکت ها می باشد. نکته مهم دیگر در ارزیابی این شرکت ها پتانسیل موجود در شرکت برای سوددهی است. یکی از این پتانسیل ها، وجود قرارداد برای احداث بناهای تجاری، مسکونی و اداری است و این پتانسیل ها می تواند در جهت خلق سود برای شرکت و سهامداران آن در آینده مورد استفاده قرار گیرد.

ارزیابی بانک ها و سایر واسطه های مالی: بیشترین منبع درآمدی فعالیت بانک ها از اختلاف سود تسهیلاتی که می پردازند و سود سپرده هایی که قبول می کنند به دست می آید. در این گروه، سرمایه گذاری در اوراق بهادار نیز بخشی از سود آنها را تشکیل می دهد. بانک ها به دلیل اینکه تقریباً سود تسهیلات و سپرده های آنها با هم برابر است، حجم سپرده های آنها با هم برابر است، حجم سپرده های آنها عامل مهمی در شناسایی سود آنها به حساب می آید.

نکته مهم دیگر در ارزیابی این شرکت ها میزان مطالبات مشکوک الوصول بوده که نشان دهنده عملکرد این شرکت ها در دریافت مطالبات خود می باشد و هر چه این مطالبات بالاتر رود عملکرد شرکت ضعیف ارزیابی می گردد. سوددهی و روند گذشته نیز از جمله نکات مهم دیگری در ارزیابی شرکت های لیزینگ می باشد که باید به آن توجه نمود.

روش های تجزیه و تحلیل سهام

تجزیه و تحلیل بنیادی:

بررسی علمی درباره عوامل اساسی تعیین کننده ارزش سهام را تجزیه و تحلیل بنیادی می نامند. تحلیل گر بنیادی به بررسی دارایی ها، بدهی ها، فروش، ساختار بدهی، درآمد، محصول، سهم بازار، ارزیابی مدیریت بنگاه و مقایسه آن با سایر شرکت های مشابه می پردازد و در نهایت ارزش واقعی سهام را تخمین می زند.

تجزیه و تحلیل فنی:

روش پیش بینی تغییرات قیمت سهام که عبارت است از بررسی نمودارها و جدول های تغییرات قیمت سهام با این فرض که روند قیمت سهام تکرار شونده است. از آنجا که رفتار سرمایه گذار از الگویی مشخص پیروی می کند، می توان انتظار داشت که آنچه اتفاق افتاده احتمالاً بازم رخ خواهد داد.

تجزیه و تحلیل فنی به هیچ وجه به بررسی نقاط ضعف یا قوت ساختار شرکت یا صنعت نمی پردازد؛ بلکه هدفش بررسی رفتار سرمایه گذار و روند تغییرات قیمت است.

به عبارتی دیگر، تحلیل فنی، مطالعه رفتارهای بازار با استفاده از نمودارها و با هدف پیش بینی آینده روند قیمت ها می باشد. سه مبحث ابتدایی به عنوان پایه مباحث تحلیل فنی به شرح زیر می باشد:

۱- همه چیز در قیمت لحاظ شده است؛

۲- قیمت ها براساس روندها حرکت می کنند؛

۳- تاریخ تکرار می شود.

یک تحلیل گرفنی به این باور است که هر چیزی که بتواند در قیمت ها تاثیر گذار باشد، در قیمت یک سهم لحاظ شده است. از طرفی، همه این تحلیلگران براین باورند که تغییرات قیمت تابعی از عرضه و تقاضاست. به این صورت که چنانچه تقاضا بیش از عرضه باشد، آنگاه قیمت صعود خواهد کرد و اگر عرضه بر تقاضا پیشی بگیرد. قیمت کاهش خواهد یافت.

تحلیل مالی و انتخاب سهام

تجزیه و تحلیل مالی ابزاری جهت ارزیابی عملکرد گذشته یک شرکت و همچنین پیش بینی وضعیت آن در آینده است که معمولاً با تحلیل صورت های مالی و بررسی منابع و مصارف وجوه انجام می گیرد. نتیجه ای که از این تحلیل ها حاصل می گردد، میتواند سرمایه گذاران را در اتخاذ تصمیمات بهینه یاری دهد.

عدم تحلیل درست صورت های مالی نه تنها اطلاعات مفیدی در بر ندارد ممکن است گمراه کننده نیز باشد از ابزارهای اندازه گیری مختلفی جهت ارزیابی سلامت یک واحد تجاری می توان استفاده نمود که از آن جمله، تجزیه و تحلیل افقی و عمودی صورت های مالی و بررسی نسبت ها را می توان نام برد.

مهم ترین صورت های مالی عبارت اند از: ترازنامه، سود و زیان و صورت گردش وجوه تجزیه و تحلیل این صورت های باعث می شود که مدیران شرکت ها، صاحبان سرمایه، بستانکاران و سرمایه گذاران بتوانند از وضعیت مالی شرکت های سهامی مورد نظر خود آگاه شده و درباره آن قضاوت کنند.

چرخه خرید و فروش سهام

فرم های درخواست خرید و فروش

هر مشتری تقاضای خود را برای خرید یا فروش اوراق بهادار از طریق فرم درخواست خرید و فروش به کارگزار اعلام می کند. فرم درخواست خرید در دو نسخه تنظیم می شود که نسخه اول آن به کارگزار تحویل داده می شود و نسخه دوم آن نزد خریدار باقی می ماند. این فرم، از قسمت های زیر تشکیل شده است:

۱- مشخصات کارگزار و تاریخ درخواست: در این قسمت باید نام و کد شرکت کارگزاری و تاریخ تکمیل فرم درخواست خرید درج شود.

۲- مشخصات سرمایه گذار: در این قسمت، سرمایه گذار باید مشخصات کامل خویش را درج کند.

۳- مشخصات سرمایه گذاری: در این قسمت، سرمایه گذار باید مشخص کند که قصد خرید سهام یا حق تقدم چه شرکتی، به چه میزان و با چه قیمتی را دارد.

۴- نحوه پرداخت: در این قسمت، مبلغ سرمایه گذاری و نحوه پرداخت آن به کارگزار مشخص می شود.

۵- ملاحظات ویژه: این قسمت برای مواردی در نظر گرفته شده است که سرمایه گذار قصد ارائه توضیحاتی بیشتر از اطلاعات مندرج در فرم برای کارگزار دارد.

۶- تایید درخواست: پس از تکمیل قسمت های قبل، سرمایه گذار و کارگزار محل های تعیین شده را در این قسمت پس از درج زمان تکمیل فرم- ساعت و دقیقه- امضاء می کنند.

فرم درخواست فروش در چهار نسخه تهیه می شود که نسخه اول نزد کارگزار باقی می ماند و نسخه دوم آن توسط کارگزار به بورس تحویل داده می شود، نسخه سود آن در اختیار فروشنده قرار می گیرد و نسخه چهارم بایگان خواهد شد.

تفاوت اصلی فرم درخواست فروش با درخواست خرید در قسمتی است که براساس آن، سرمایه گذار به کارگزار برای فروش سهام خود و انجام مراحل و تشریفات ثبت و انتقال سهام، وکالت می دهد. تفاوت دیگر، در قسمت مشخصات سرمایه گذاری است. در این قسمت، سرمایه گذار «حداقل قیمت» پیشنهادی فروش را براساس تجزیه و تحلیل خود تعیین یا در این ستون عبارت «قیمت روز» را قید می کند. در این صورت کارگزار با بررسی قیمت های پیشنهادی برای خرید سهم مورد نظر در سیستم معاملات، سهم را با مناسبترین قیمت - بالاترین قیمت پیشنهاد شده - برای سرمایه گذار به فروش می رساند.

سفارش خرید و فروش :

هر سهامدار پس از بررسی وضعیت بازار، در نهایت سفارش خود را با در نظر گرفتن دو پارامتر قیمت و زمان اعتبار درخواست، در انواع مختلفی تنظیم می نماید. یعنی مشتری می توان کارگزار خود را ملزم به اجرای سفارشی نماید که محدود به شرایطی خاص باشد. به تعبیر دیگر، در صورتی که خریدار یا فروشنده، سفارشی نماید که محدود به شرایطی خاص باشد. به تعبیری دیگر، در صورتی که خریدار یا فروشنده، سفارش خود را در نظر گرفتن محدودیت های خاصی به کارگزار ارائه نمایند، می گوئیم کارگزار دارای سفارش محدود است. شرط در هر نوع سفارشی باید دقیقاً مشخص شده و امکان اجرای آن از سوی کارگزار فراهم باشد. البته ارائه هر سفارش نیز بسته به امکانات موجود و سطح فن آوری قابل دسترس در هر بازاری می تواند به صورت دستی و مراجعه مستقیم به دفتر شرکت کارگزاری، از طریق تلفن و یا به واسطه سایت های اینترنتی صورت پذیرد.

ساعت انجام معامله

معاملات اوراق بهادار در بورس تهران از شنبه تا چهارشنبه هر هفته به جز روزهای تعطیل رسمی، از ساعت ۹ تا ۱۲/۳۰ و در یک نشست معاملاتی انجام می شود. معاملات اوراق بهادار فقط از طریق سامانه معاملات بورس که یک سیستم کاملاً یکپارچه و مکانیزه است، قابل انجام است و دارندگان اوراق بهادار خارج از سامانه معاملاتی نمی توانند اقدام به خرید و فروش اوراق بهادار کنند و معاملات باید از طریق کارگزاران و طی نشست معاملاتی انجام شود.

نکات مهم در مورد خرید و فروش سهام

نماد معاملاتی

برای تسهیل انجام معاملات توسط سیستم کامپیوتری، برای هر نوع از اوراق بهادار، نماد خاصی طراحی شده که متشکل از چند حرف می باشد. اولین حرف این نماد، مشخصه صنعت یا گروهی است که شرکت در قالب آن فعالیت می کند. سایر حروف نیز خلاصه ای از نام شرکت است و معمولاً به گونه ای انتخاب می شود که به خوبی نام شرکت اصلی را تداعی کند. مثلاً نماد «وآتی» که مختص «شرکت سرمایه گذاری آتیه دماوند» است، براساس اولین حرف «و» نشان میدهد که شرکت در گروه شرکت های سرمایه گذاری واسطه مالی بوده و سایر حروف «آتی» نیز مخففی است از نام «آتیه دماوند» یا مثلاً «شبهرن» نشان می دهد که شرکت در گروه صنایع «شیمیایی» فعالیت می کند و «بهران» آن مبین «نفت بهران» است.

در صورتی که به جای سهم، حق تقدم آن معامله شود، در آخر نماد، معمولاً حرف «ح» که نشان دهنده حق تقدم آن سهم است، درج می شود. مانند «واتیج» که معرف حق تقدم شرکت سرمایه گذاری آتیه دماوند می باشد.

توقف نماد معاملاتی

نماد معاملاتی اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس در مواردی به شرح زیر متوقف خواهد شد:

- ۱- قبل از برگزاری مجامع عمومی صاحبان سهام شرکت های پذیرفته شده و قبل از برگزاری جلسه هیات مدیره ای که طی آن مقرر است در خصوص اختیارات تفویض شده توسط مجمع عمومی فوق العاده در خصوص افزایش سرمایه تصمیم گیری شود،
- ۲- در صورتی که اوراق بهادار، مطابق مقررات، مشمول تغییر طبقه بندی از تابلو یا تالاری گردد که در آن فعال است،
- ۳- در صورتی که ناشر اوراق بهادار، مطابق مقررات سازمان ضوابط اطلاع رسانی را رعایت نکرده باشد،
- ۴- در صورتی که حسابرس و بازرس قانونی نسبت به صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده یا حساب های اوراق بهادار اظهار نظر «مردود» یا عدم «عدم اظهار نظر» ارائه نموده باشد،
- ۵- در صورتی که معاملات اوراق بهادار مظنون به استفاده از اطلاعاتا نهانی یا دستکاری قیمت توسط برخی از افراد باش

کد معاملاتی

از آنجا که داد و ستد اوراق بهادار با استفاده از سامانه رایانه ای معاملات انجام می شود، لازم است همه خریداران و فروشندگان دارای کد منحصر به فرد خود باشند تا کارگزار بتواند بر اساس آن به خرید و فروش اوراق بهادار بپردازد.

کد معاملاتی، شناسه ای است که براساس مشخصات و اطلاعات فردی سرمایه گذار از جمله کد ملی وی تعیین می شود. کد معاملاتی سرمایه گذار منحصر به فرد است و هر سرمایه گذار یک کد معاملاتی دارد.

دریافت کد معاملاتی از طریق کارگزار و با ارائه مدارک شناسایی- کپی شناسنامه و شماره ملی - و فقط یکبار انجام می شود.

نتیجه گیری

بورس اوراق بهادار بازار رسمی و سازمان یافته سرمایه است که در آن اوراق بهادار پذیرفته شده از قبیل سهام شرکت ها و اوراق مشارکت، تحت قوانین و مقررات خاصی داد و ستد میشوند مشخصه مهم بورس اوراق بهادار حمایت از صاحبان پس انداز و سرمایه ها و الزامات قانونی برای متقاضیان سرمایه است. از بورس اوراق بهادار معمولاً به عنوان یک بازار متمرکز منسجم و سازمان یافته نام می برند و این به دلیل دو ویژگی عمده این بازار است اول تمام معاملاتی که روی اوراق بهادار پذیرفته شده در بورس انجام می شوند در تالار بورس و به دست کارگزاران و معامله گرانی صورت می گیرند که حضور بورس هستند ، دوم در بورس کارگزاران سعی می کنند اوراق بهادار را به پایین ترین قیمت برای مشتریان خود خریداری کنند همچنین سعی دارند که اوراق بهادار را به بالاترین قیمت پیشنهاد شده به فروش برسانند نظارت بر فعالیت سازمان کارگزاران بورس تهران هم بر عهده شورای بورس به عنوان بالاترین رکن تصمیم گیری و مسئول و ناظر حسن اجرای قانون تاسیس بورس اوراق بهادار، قرار داشت.

ممنون از همراهی شما عزیزان